

Ενότητα 2η - Το Τέχνασμα του Θεμιστοκλή

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ: Λέγω

- ❖ **Λόγος:** 1. ομιλία, λόγος, 2. πρόταση, 3. ισχυρισμός, διαβεβαίωση, εντολή, 4. παροιμία, 5. δικαίωμα λόγου, 6. διήγηση, ιστορία, 7. μύθος, 8. το λογικό/σκέψη, λογικό επιχείρημα, 9. δικαιολογία, 10. λογαριασμός, λογοδοσία, 11. συμμετρία, αναλογία.
- ❖ **Λογίδιον:** (υποκορ. του "λόγος"): μικρός μύθος ή διήγηση
- ❖ **Λογύδριον (-ιο):** σύντομος λόγος
- ❖ **Λόγιος:** 1. έμπειρος στους λόγους, εύγλωττος, 2. μορφωμένος, καλλιεργημένος.
- ❖ **Λογικός:** 1. αυτός που ανήκει ή αρμόζει στο λόγο, 2. ο εύγλωττος, 3. αυτός που αρμόζει στον πεζό λόγο, 4. ο συνετός.
- ❖ **Λογίζομαι:** 1. λογαριάζω, υπολογίζω, 2. θεωρώ, νομίζω, 3. κρίνω, συμπεραίνω
- ❖ **Λογισμός:** 1. λογαριασμός, υπολογισμός, εκτίμηση, 2. συμπέρασμα, 3. το λογικό, η σωστή σκέψη.
- ❖ **Λογείον (-ειο):** (α.ε.) μέρος του θεάτρου, όπου έπαιζαν οι ηθοποιοί
- ❖ **Λέξις (-η):** 1. η ομιλία, το λέγειν, 2. λέξη ή φράση
- ❖ **Λεκτικός:** ικανός ή αρμόδιος στο λόγο
- ❖ **Ρήσις (-η):** (α.ε.) λόγος, (ν.ε.) απόφθεγμα
- ❖ **Ρήτωρ (-ορας):** 1. αυτός που αγορεύει δημόσια, 2. ο δάσκαλος της ρητορικής, 3. ο δικηγόρος, 4. αυτός που έχει το χάρισμα του λόγου
- ❖ **Ρητορικός:** 1. αυτός που ανήκει στο ρήτορα, 2. έμπειρος στο λόγο, άξιος ή κατάλληλος για να γίνει ρήτορας
- ❖ **Ρήτρα:** (α.ε.) 1. γνωμικό, 2. προφορική συμφωνία, (ν.ε.) όρος σε συμφωνία, διαθήκη κτλ. πβ. ποινική ρήτρα
- ❖ **Λογοποιός:** 1. ο πεζογράφος, ιδίως ιστορικός χρονογράφος (αντιθ. ποιητής) 2. ο μυθογράφος (π.χ. ο Αίσωπος), 3. ο λογογράφος, αυτός που έχει ως επάγγελμα την σύνταξη των λόγων με αμοιβή, 4. αυτός που διαδίδει φήμες
- ❖ **Αμφιλέγω:** 1. μιλώ με δυο όψεις, 2. αμφισβητώ
- ❖ **Λογομαχέω-λογομαχώ:** φιλονικώ/διαπληκτίζομαι για τους λόγους ή τις λέξεις
- ❖ **Αντιλέγω:** 1. μιλώ εναντίον κάποιου, εναντιώνομαι με τον λόγο, 2. διαφωνώ
- ❖ **Αντιλογία:** 1. αντίφαση, 2. συζήτηση, 3. αντίρρηση, διαφωνία

- ❖ **Αντίρρησης (-η)** : αντιλογία, αντίθετη γνώμη
- ❖ **Προλέγω** : 1. προτιμώ, 2. λέω κάτι από πριν, 3. δηλώνω δημόσια, διακηρύσσω, 4. διατάζω, προμαντεύω, προφητεύω
- ❖ **Πρόλογος** : το εισαγωγικό μέρος του λόγου, βιβλίου ή θεατρικού έργου (αντιθ. επίλογος)
- ❖ **Πρόρρησης (-η)** : 1. η προφητεία, 2. η προηγούμενη συμβουλή, 3. η προκήρυξη
- ❖ **Επίλογος**: 1. συμπέρασμα, 2. το τελευταίο μέρος του λόγου ή κειμένου, που συνοψίζει τα προηγούμενα (αντιθ. πρόλογος)
- ❖ **Παράλογος**: απροσδόκητος, ανέλπιστος, 2. αυτός που δε σκέφτεται λογικά, ο ανόητος
- ❖ **Ανάλογος**: 1. ο σύμμετρος, σύμφωνος (αντιθ.: δυσανάλογος), 2. ο αντίστοιχος προς την αξία ή την ποιότητα, ο οφειλόμενος.
- ❖ **Φιλολόγος**: 1. αυτός που αγαπά τους λόγους, τις ομιλίες, 2. αυτός που αγαπά τη φιλοσοφική συζήτηση, 3. αυτός που είναι μορφωμένος, 4. ο ειδικός επιστήμονας φιλολογίας.
- ❖ **Πολύλογος** (ν.ε. πολυλογάς): αυτός που λέει πολλά, ο φλύαρος (αντιθ.: λιγολόγος, λιγομίλητος)
- ❖ **Πολυλογία**: φλυαρία
- ❖ **Άρρητος**: 1. αυτός που δεν έχει ειπωθεί, 2. ανέκφραστος, απερίγραπτος, 3. ανομολόγητος, μυστικός
- ❖ **Απόρρητος**: 1. απαγορευμένος, 2. αυτός που δεν πρέπει να ανακοινωθεί, μυστικός
- ❖ **Ετυμολογία** (έτυμος = αληθής + λόγος): η αναζήτηση της αρχικής μορφής και σημασίας κάθε λέξης
- ❖ **Αμφιλεγόμενος**: αμφισβητούμενος
- ❖ **Αμφιλογία**: αμφισβήτηση, αντιλογία
- ❖ **Αρχαιολογία**: 1. ιστορική έρευνα και εξέταση αρχαίων μύθων και παραδόσεων, 2. η επιστήμη που ερευνά καθετί σχετικό με μνημεία, 3. μτφ. αυτός που έχει απαρχαιωμένες αντιλήψεις.
- ❖ **Μυθολογία**: 1. διήγηση μυθικών παραδόσεων, 2. μύθος, διήγημα, ιστορία, 3. το σύνολο των μυθικών παραδόσεων ενός λαού, 4. η επιστήμη που μελετά τους μύθους.
- ❖ **Λεξικό**: η συστηματική συγκέντρωση και καταγραφή με αλφαβητική σειρά των λέξεων μιας γλώσσας με την αντίστοιχη ερμηνείας τους.
- ❖ **Λόγια**: όσα λέει κανείς, λέξεις.
- ❖ **λογάς**: 1. φλύαρος, πολυλογάς, 2. αυτός που υπόσχεται πολλά και δεν κάνει τίποτα, ψευταράς.
- ❖ **Λογισύνη**: 1. πνευματική καλλιέργεια, 2. το σύνολο των λογίων (συνων. λογιότητα)
- ❖ **Ρητό**: απόφθεγμα, γνωμικό
- ❖ **Λογοδοτώ**: απολογούμαι
- ❖ **Λογοφέρνω**: διαπληκτίζομαι, φιλονικώ
- ❖ **Λογοκρίνω**: ασκώ κριτική

- ❖ **Λογοκρισία:** ο έλεγχος που ασκεί μια εξουσία στα ΜΜΕ, την τέχνη, λογοτεχνία με σκοπό να εμποδιστεί η διάδοση πληροφοριών και ιδεών που είναι αντίθετες στις αρχές και τις επιδιώξεις της εξουσίας.
- ❖ **Λογάριθμος:** ο εκθέτης στον οποίο πρέπει να υψωθεί ένας αριθμός.
- ❖ **Λογοτέχνης:** ο δημιουργός λογοτεχνικών έργων, ποιητής ή πεζογράφος.
- ❖ **Λογοθεραπεία:** θεραπεία διαταραχών του λόγου
- ❖ **Λογοπαίγνιο:** παιχνίδι με διφορούμενες λέξεις
- ❖ **Λογικοφανής:** αυτός που φαίνεται λογικός χωρίς να είναι
- ❖ **Λεξικογραφία:** 1. σύνταξη λεξικού, 2. η επιστήμη της σύνταξης λεξικών
- ❖ **Μονολεκτικός:** αυτός που αποτελείται από μία λέξη ή που εκφράζεται με μία λέξη (αντίθ.: περιφραστικός)
- ❖ **Ανείπωτος:** 1. αυτός που δεν ειπώθηκε, 2. αυτός που δε λέγεται (συνών.: απεριγράφτος, ανεκδιήγητος)
- ❖ **Κοντολογία:** με λίγα λόγια
- ❖ **Μισθολόγιο:** ο πίνακας που περιέχει τους μισθούς μιας υπηρεσίας ή επιχείρησης
- ❖ **Τιμολόγιο:** εμπορικό έγγραφο του πωλητή προς τον αγοραστή, όπου καταγράφονται το είδος και τα στοιχεία του εμπορεύματος, 2. έγγραφο απόδειξης πωλήσεως εμπορεύματος ή παροχής υπηρεσιών, όπου αναγράφεται και το αντίστοιχο αντίτιμο
- ❖ **Αερολογία:** φλυαρία (συνών.: κενολογία)
- ❖ **Βιολογία:** η επιστήμη που μελετά τα φαινόμενα της οργανικής ζωής.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

A. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με λέξεις σύνθετες ή παράγωγες από την οικογένεια του ρήματος "λέγω".

1. Οι Φαναριώτες ήταν που με το πνευματικό τους έργο συνέβαλαν στην παιδεία του έθνους.
2. Η ευφράδειά του είναι τόσο εντυπωσιακή που δικαιολογημένα χαρακτηρίζεται ως γεννημένος
3. Η γνωστή του Σωκράτη "εν οίδα ότι ουδέν οίδα" αποδεικνύει τη σοφία του.
4. Διαφωνήσαμε και αντί να λύσουμε τη διαφορά μας πολιτισμένα, τελικά.....
5. Δεν σ' αυτό που λες, καλό όμως θα ήταν να δέχεσαι και μία διαφορετική άποψη.
6. Αν και στην αρχή προέβαλε συνέχεια κατόρθωσα να τον πείσω για το δίκαιο των απόψεών μου.

7. Ο υπουργός εξωτερικών ενημέρωσε τον πρωθυπουργό της χώρας για την κατάσταση με έγγραφο.
8. Οι πολιτικοί επιβάλλεται να για τις πράξεις τους απέναντι στο λαό.
9. Ο δημοσιογράφος παραιτήθηκε, γιατί δεν ανεχόταν να τα άρθρα του οι ιδιοκτήτες της εφημερίδας.
10. Ο καθηγητής απογοητεύτηκε, γιατί οι μαθητές δεν έδειξαν το ενδιαφέρον για την εργασία που τους ανέθεσε.
11. Δεν κατάφερε να με πείσει να υιοθετήσω την άποψή του, επειδή τα επιχειρήματά του ήταν και όχι λογικά.
12. Το έργο αυτού του καλλιτέχνη εξακολουθεί να είναι μέχρι σήμερα.

B. Η λέξη "λόγος" είναι πολυσήμαντη. Να βρείτε την ιδιαίτερη σημασία της στις παρακάτω φράσεις:

1. Αυτό πρέπει να πράξεις. Το υπαγορεύει ο ορθός λόγος. =>.....
2. Ο γραπτός λόγος είναι πιο σύνθετος και απαιτητικός από τον προφορικό. =>.....
3. Ο λόγος του κατηγορούμενου στο δικαστήριο συγκίνησε το ακροατήριο. =>.....
4. Ο λόγος του έχει πέραση. =>
5. Σιγά-σιγά ήρθαμε στα λόγια. =>.....
6. Ο λόγος της απουσίας μου από τη συνέλευση ήταν η ξαφνική αδιαθεσία μου. =>.....
7. Μ'έναν καλό του λόγο πετώ στα ουράνια. =>.....
8. Θα δώσεις λόγο για τις πράξεις σου. =>.....

Γ. Να επιλέξετε από την παρένθεση την κατάλληλη λέξη και να συμπληρώσετε τις προτάσεις που ακολουθούν.

1. Ο μάντης (αμφιλέγω, προλέγω, αντιλέγω) τα μελλούμενα.
2. Οι ενέργειές του σ' όλη του τη ζωή υπήρξαν(λόγιος, λεκτικός, λογικός).
3. Η έκβαση του πολέμου ήταν(παράλογος, ανάλογος, πολύλογος).

4. Η επιστήμη της(μυθολογία, ετυμολογία, αρχαιολογία) φέρνει στο φως μνημεία του παρελθόντος.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3η - Το χρέος του ιστορικού

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ : ΚΟΣΜΕΩ-Ω

- ❖ **Κόσμος:** (1) το σύνολο των ουράνιων σωμάτων, σύμπαν, (2) ο πλανήτης όπου ζούμε, (3) σύνολο ανθρώπων, ζώων και πραγμάτων που βρίσκονται πάνω στη Γη, (4) κοινωνικό σύνολο (-δεν με νοιάζει τι θα πει ο κόσμος-), (5) ορισμένη κοινωνική ή επαγγελματική ομάδα ανθρώπων (-εμπορικός κόσμος-), (6) η ζωή, οι ανθρώπινες σχέσεις και δραστηριότητες, η καθημερινότητα (-φέρνω στον κόσμο ένα παιδί-), (7) η ζωή μέσα στην κοινωνία κατ' αντιδιαστολή προς την ασκητική ζωή, (8) σύστημα ομοειδών στοιχείων (-ο κόσμος των ηθικών αξιών-), (9) σύνολο ανθρώπων με κοινά πολιτισμικά χαρακτηριστικά ή πολιτικοοικονομικό σύστημα (-ελληνιστικός κόσμος, Τρίτος κόσμος-), (10) έχει του κόσμου τις ευθύνες.
- ❖ **Κοσμή:** (1) κάνω κάτι όμορφο, στολίζω, ομορφαίνω, (2) προσδίδω αξία, τιμή, δόξα.
- ❖ **Η κόσμηση:** ο στολισμός, η διακόσμηση
- ❖ **Το κόσμημα:** (1) οτιδήποτε χρησιμοποιείται για διακόσμηση είτε για στολισμό, (2) τα στολίδια που φορούν οι άνθρωποι, (3) τυπογραφικό σχέδιο στο εξώφυλλο ενός βιβλίου, (4) διακοσμητικό σχέδιο στα έργα τέχνης.
- ❖ **Κοσμάκης:** ο πολυς λαός, οι απλοί και λαϊκοί άνθρωποι
- ❖ **Κόσμιος:** ευπρεπής, σεμνός, (2) διαγωγή κοσμοιάτη
- ❖ **Κοσμητικός:** (1) αυτός που χρησιμεύει ως διακοσμητικό στοιχείο, (2) **κοσμητική:** Η τέχνη που κατέχει αυτός που κάνει την κόσμηση
- ❖ **Η κοσμιότητα:** ευπρέπεια, σεμνότητα (-αρετή-)
- ❖ **Κοσμικός:** αυτός που αναφέρεται στον κόσμο, στο σύμπαν, (2) αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στην κοινωνία (-κοσμική συγκέντρωση/στήλη-), (3) αυτός που μετέχει σε κοσμικές συγκεντρώσεις, (4) αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στην επίγεια ζωή (κοσμική εξουσία, κοσμική τέχνη), (5) αυτός που σχετίζεται με τη δημιουργία του κόσμου (-κοσμικός αιώνας-)
- ❖ **Κοσμικότητα:** η κοινωνικότητα, αγάπη για την κοσμική ζωή
- ❖ **Ο κοσμήτορας:** καθηγητής/τρια ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος, που εκλέγεται για ορισμένο διάστημα για να συγκαλεί και να προεδρεύει στις συνεδριάσεις της σχολής, (2) αυτός που εφορεύει σε τελετές, αγώνες (-ο κοσμήτορας των Μεσογειακών Αγώνων-)

- ❖ **Διακοσμή:** στολίζω, εξωραίζω, καλλωπίζω
- ❖ **Η κοσμογονία:** περιοχή της αστρονομίας που έχει ως αντικείμενο τη μελέτη της δημιουργίας των ουράνιων σωμάτων
- ❖ **Η κοσμογραφία:** η επιστήμη που ασχολείται με την περιγραφή των αστρονομικών συστημάτων του σύμπαντος, (2) το αντίστοιχο μάθημα που διδάσκεται στα σχολεία
- ❖ **Ο κοσμοκράτορας:** ο κυρίαρχος του κόσμου
- ❖ **Ο κοσμοπολίτης:** (1) αυτός που έχει ταξιδέψει ή έχει ζήσει σε πολλές χώρες, (2) αυτός που θεωρεί τον εαυτό του πολίτη όλου του κόσμου, (3) αυτός που υιοθετεί συνήθειες ξένων λαών ή πολιτισμών.
- ❖ **Η ακοσμία:** (1) απρεπής και ανάρμοστη συμπεριφορά, (2) φιλοσοφική αντίληψη σύμφωνα με την οποία ο κόσμος δεν υπάρχει καθ'εαυτόν, αλλά μόνο η παράστασή του
- ❖ **Υπόκοσμος:** ομάδα ανθρώπων του περιθωρίου ή των χαμηλότερων κοινωνικών στρωμάτων που ζει έξω από ηθικούς και κοινωνικούς κανόνες και συχνά αποτελεί ή εκτελεί το οργανωμένο έγκλημα
- ❖ **Κοσμοθεωρία:** γενική φιλοσοφική αντίληψη για τα οντολογικά προβλήματα
- ❖ **Κοσμογυρισμένος:** αυτός που ταξίδεψε σε πολλά μέρη της γης
- ❖ **Κοσμοπλημμύρα:** συγκέντρωση μεγάλου πλήθους ανθρώπων, πολυκοσμία ανθρωποθάλασσα, κοσμοσυρροή
- ❖ **Κοσμοσωτήριος:** αυτός που σώζει τον κόσμο ή έγινε για τη σωτηρία του κόσμου (κοσμοσωτήρια διδασκαλία)
- ❖ **Κοσμοϊστορικός:** (1) αυτός που έχει ιστορική σημασία για όλο τον κόσμο, (2) πολύ σπουδαίος
- ❖ **Κοσμοναύτης:** αστροναύτης
- ❖ **Κοσμοκαλόγερος:** ο άνθρωπος που ζει μέσα στην κοινωνία έχοντας απαρνηθεί τις εγκόσμιες απολαύσεις
- ❖ **Κοσμηματοπώλης:** έμπορος που ασχολείται με την πώληση κοσμημάτων
- ❖ **Κοσμηματοθήκη:** θήκη για φύλαξη κοσμημάτων
- ❖ **Απόκοσμος:** (1) αυτός που ζει μακριά από τον κόσμο, ακοινωνήτος, (2) αυτός που βρίσκεται έξω από τη γήινη σφαίρα ή την ανθρώπινη αντίληψη, (3) τόπος που δεν βρίσκεται σε κεντρικό σημείο, ερημικός
- ❖ **Μαθητόκοσμος:** (1) το σύνολο των μαθητών, (2) πλήθος μαθητών
- ❖ **Φοιτητόκοσμος:** (1) το σύνολο των φοιτητών, (2) πλήθος φοιτητών

ΑΣΚΗΣΗ

Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με λέξεις από την οικογένεια του ρήματος «κοσμώ»

1. Η συγκαταλέγεται στις αρετές, αφού συνδέεται με την ηθική και την ευπρέπεια
2. Χάθηκαν μέσα στην πρωτοφανή
3. Σαν που είναι του αρέσει να τρώει σε εστιατόρια με εξωτική κουζίνα.
4. Η αντίδραση της εκκλησίας εξωτερίκευσε την άρνησή της να υποταχθεί απόλυτα στη θέληση της εξουσίας.
5. Η διδασκαλία του Χριστού άλλαξε τον κόσμο.
6. Ο Μέγας Αλέξανδρος δημιούργησε ένα εκτεταμένο κράτος από την Αδριατική έως τον Ινδό ποταμό και από την Κασπία έως την Αίγυπτο.
7. Ο μαϊάνδρος αποτελεί χαρακτηριστικό της αρχαίας τέχνης.
8. Ο ζει και παρασιτεί στο περιθώριο της κοινωνίας.
9. Σπουδαίοι άντρες την ιστορία της πόλης μας.
10. Ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης είναι ο της λογοτεχνίας μας.
11. Η συμπεριφορά των μαθητών στη σχολική εκδρομή ήταν
12. Ο πρώτος που πάτησε το πόδι του στο φεγγάρι το 1969 ήταν ο Νιλ Άρμστρονγκ, ο κυβερνήτης της αποστολής Απόλλων 11.
13. Η μεταφορά της πρωτεύουσας της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας στο Βυζάντιο αποτέλεσε γεγονός σημασίας.